

ӘОЖ 37.014.5:005.336.2:316.77

САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ

Нысанбаева Амина, Бөрібай Мәлдір, Русланов Даулетхан
студенттер, ҚазҰУ, құқық қорғау қызметі.

Ғылыми жетекші: Атаханова Гульзагира Махатовна-профессор, ҚазҰУ
Қылмыстық құқық, қылмыстық іс-жүргізу, криминалистика кафедрасы.

Бұл мақалада сапалы білім берудің қазіргі қоғамдағы орны мен маңызы қарастырылады. Білім – елдің дамуының, ұлттың болашағының басты тірегі. Сапалы білім беру жүйесі арқылы шығармашыл, бәсекеге қабілетті, кәсіби мамандарды даярлау мүмкіндігі қарастырылған. Сонымен бірге, білім беру сапасын арттырудың негізгі бағыттары мен әдістері талданады.

Кілт сөздер: сапалы білім, білім беру жүйесі, құқық, Конституция, үздіксіз білім, инновация, мұғалім біліктілігі, халықаралық тәжірибе, Финляндия, Корея, Жапония, құқықтық негіздер, адвокаттық құқық, білім саясаты.

Kіріспе

Қазіргі кезеңде жаһандану, цифрландыру, технологияның қарыштап дамуы қоғам өмірінің барлық саласына өз ықпалын тигізуде. Әсіресе, білім беру жүйесіне қойылатын талап күн сайын артып келеді. Өйткені сапалы білім – кез келген мемлекеттің дамуының басты көрсеткіші. Экономикалық қуаттылық, құқықтық мәдениет, ғылым мен инновацияның өркендеуі – барлығы да ең алдымен білім беру сапасына байланысты.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 30-бабында әрбір азаматтың білім алуға құқығы бар екендігі нақты жазылған. Бұл норманың жүзеге асуы – мемлекет пен қоғам үшін аса маңызды міндет. Әрбір азаматтың сапалы білім алуына тең мүмкіндік беру – әділетті әрі өркениетті қоғам құрудың негізі болып табылады.

«Сапалы білім беру» ұғымының мазмұны терең әрі көпқырлы. Ол тек оқушыларға немесе студенттерге теориялық ақпарат берумен шектелмейді. Сапалы білім – тұлғаның жан-жақты дамуын, сыни ойлау қабілетінің қалыптасуын, азаматтық жауапкершілігін арттыруды, еңбек нарығына бейімделуін қамтиды. Яғни, бұл ұғым адамның бүкіл өміріне әсер ететін құндылық.

Қазіргі таңда әлемнің дамыған елдері білім беру сапасын арттыруға ерекше көңіл бөліп отыр. Мысалы, Финляндияда білім беру жүйесі оқушылардың еркін ойлауына, шығармашылығына, психологиялық жайлылығына негізделген.

Оңтүстік Кореяда білім сапасы елдің экономикалық жетістіктеріне тікелей ықпал етті. Қазақстан үшін де осындай тәжірибелерді зерттеп, ұлттық ерекшеліктерге сай енгізу өте өзекті.

Сонымен қатар сапалы білім беру тек әлеуметтік-экономикалық сала үшін ғана емес, құқықтық жүйе үшін де маңызды. Әсіресе, заңгерлік мамандықтарда білімнің тереңдігі мен сапасы әділеттіліктің қамтамасыз етілуіне ықпал етеді. Білікті заңгер, адвокат немесе прокурор – қоғамдағы құқық үстемдігінің кепілі. Сондықтан сапалы білім беру мәселесін құқықтық тұрғыдан да қарастыру орынды.

Осы мақалада біз сапалы білім берудің негізгі қағидаттарын, Қазақстандағы білім беру жүйесінің қазіргі жағдайын, халықаралық тәжірибелерді және құқықтық негіздерді талдап, адвокаттық құқықпен байланысын қысқаша қарастырамыз.

Сапалы білім берудің негізгі қағидаттары

Сапалы білім беру – қоғам дамуының, ұлттық бәсекеге қабілеттіліктің, жеке тұлғаның табысты өмір сүруінің басты шарты. Оның негізгі қағидаттары төмендегідей:

1.1. Қолжетімділік. Білімнің сапасы қаншалықты жоғары болғанымен, егер ол қоғамның барлық мүшесіне қолжетімсіз болса, оның мәні төмендейді. Әлемдік тәжірибеде әлеуметтік теңсіздікті азайту үшін мемлекеттер білімге қолжетімділікті қамтамасыз етеді. Қазақстанда да тегін орта білім алуға кепілдік берілген. Алайда ауылдық жерлерде мектептердің жабдыкталуы қалаға қарағанда әлдеқайда төмен, бұл – шешуді қажет ететін мәселе.

1.2. Үздіксіздік. «Білім – өмір бойы» қағидасы бүгінгі таңда ерекше маңызды. Қазіргі заманғы еңбек нарығы үнемі өзгеріп отырады, жаңа мамандықтар пайда болады. Осыған байланысты тек мектеп немесе университет қабырғасындағы білім жеткіліксіз. Үздіксіз оқыту жүйесі кәсіби дамудың басты тетігіне айналып отыр.

1.3. Практикалық бағыт. Тек теориялық білім беру жеткіліксіз, оны өмірде қолдану қабілеті де қажет. Сондықтан дуальды оқыту жүйесі, өндірістік тәжірибелер, жобалық жұмыстар білім сапасын арттырудың тиімді жолдары болып саналады.

1.4. Инновация мен технология. ХХІ ғасырдың білім беру процесін ақпараттық-коммуникациялық технологияларсыз елестету мүмкін емес. Электронды оқулықтар, қашықтан оқыту платформалары, жасанды интеллект негізіндегі оқыту әдістері сапалы білім берудің маңызды бөлігі болып отыр.

1.5. Әділдік және теңдік. Әрбір азаматтың білім алуда тең құқығы болуы қажет. Бұл қағидат тек гендерлік теңдікпен ғана шектелмейді, сонымен қатар мүмкіндігі шектеулі балалардың да сапалы білім алуына жағдай жасауды қамтиды.

2. Қазақстандағы білім беру жүйесінің қазіргі жағдайы

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері білім беру жүйесін жетілдіруге үлкен көңіл бөліп келеді. Соңғы онжылдықтарда бұл салада ауқымды реформалар жасалды.

2.1. Мектеп жүйесі. Жалпы орта білім беруде жаңартылған оқу бағдарламалары енгізілді. Бұл бағдарлама оқушыларды тек ақпарат алушы емес, зерттеуші, ізденуші ретінде қалыптастыруға бағытталған. Назарбаев Зияткерлік мектептері тәжірибесін тарату арқылы педагогтардың кәсіби деңгейін көтеру көзделді.

2.2. Жоғары білім жүйесі. Болон процесіне қосылу нәтижесінде Қазақстанның жоғары оқу орындары халықаралық стандарттарға сай жұмыс істей бастады. Кредиттік технология студенттердің академиялық еркіндігін арттырды, ал академиялық ұтқырлық бағдарламалары жастарға шетелде білім алу мүмкіндігін берді.

2.3. Мектепке дейінгі білім. Мемлекет «Баршаға арналған тегін мектепке дейінгі білім» бағдарламасын іске асыруда. Бұл балалардың ерте жастан сапалы тәрбие алуына жағдай жасайды.

2.4. Қиындықтар. Дегенмен, ауылдық жерлердегі мектептерде әлі де кадр тапшылығы байқалады. Кейбір пәндер бойынша мұғалімдер жетіспейді. Сонымен қатар, материалдық-техникалық база да әрқашан жеткілікті емес. Мұғалім мәртебесін көтеру үшін «Педагог мәртебесі туралы» заң қабылданғанымен, бұл мәселе әлі толық шешімін тапқан жоқ.

3. Сапалы білім беруді қамтамасыз ететін факторлар

Сапалы білім беру – көпқырлы процесс. Ол бір ғана оқулық немесе бағдарламаға емес, бірнеше маңызды факторлардың өзара байланысына тәуелді.

- *Мұғалімнің кәсіби біліктілігі.* Мұғалім – білім сапасының жүрегі. Оқытушының шығармашылығы, кәсіби құзыреттілігі, балаларға деген ықыласы оқыту нәтижесіне тікелей әсер етеді. Сондықтан педагогтарды үздіксіз дамыту жүйесі жолға қойылуы қажет.

- *Оқыту әдістемесі.* Дәстүрлі лекциялармен қатар интерактивті әдістер (дебаттар, рөлдік ойындар, жобалар) оқушылардың қызығушылығын арттырады.

- *Материалдық-техникалық база.* Жаңа технологияларсыз сапалы білім беру мүмкін емес. Зертханалар, кітапханалар, мультимедиялық сыныптар білім беру деңгейін көтереді.

- *Әлеуметтік қолдау.* Әлеуметтік жағдайы төмен отбасылардың балалары да сапалы білімге қол жеткізе алуы үшін мемлекет тарапынан гранттар, тегін тамақ, жол жүру жеңілдіктері ұсынылуы тиіс.

- *Халықаралық тәжірибе.* Әлемдік үздік тәжірибені зерттеп, ұлттық ерекшеліктерге сай бейімдеу – Қазақстан үшін тиімді жолдардың бірі.

4. Әлемдік тәжірибе

Әлемдегі дамыған мемлекеттердің табысты болуының басты себептерінің бірі – сапалы білім жүйесінің қалыптасуы. Қазақстан үшін де бұл тәжірибелерді зерттеп, тиімді тұстарын бейімдеу маңызды.

Финляндия тәжірибесі. Финляндия – халықаралық деңгейдегі білім беру сапасы бойынша көшбасшылардың бірі. Мұнда білім беру жүйесі оқушының жеке қабілетін дамытуға, еркін ойлауына, психологиялық жайлылығына негізделген. Ең бастысы – бұл елде мұғалім мамандығына үлкен құрмет көрсетіледі. Мұғалім болу үшін ұзақ әрі күрделі дайындықтан өту қажет. Мұндай талап білім сапасына тікелей әсер етеді.

Оңтүстік Корея тәжірибесі. Корея халқы үшін білім – әлеуметтік сатыға көтерілу құралы. Елде білімге деген сұраныс өте жоғары, сондықтан мемлекет те білім саласын үздіксіз қолдап отырады. Аз ғана уақытта Оңтүстік Корея дамыған елге айналып, ғылым мен технология саласында жетістіктерге жетті. Бұл – сапалы білім берудің тікелей нәтижесі.

Жапония тәжірибесі. Жапонияда дәстүр мен инновация үйлесім тапқан. Білім беру тек ғылымға ғана емес, тәрбиеге де ерекше мән береді. Балаларды жауапкершілікке, еңбекқорлыққа баулу – басты міндеттердің бірі. Жапониядағы мектептерде әр оқушы мектептің тазалығына жауап береді, бұл олардың азаматтық мәдениетін қалыптастырады.

АҚШ тәжірибесі. АҚШ-та білім беру жүйесі әртүрлі және бәсекеге қабілетті. Университеттерінде ғылыми зерттеулерге ерекше көңіл бөлінеді. Әлемдегі ең озық технологиялық компаниялардың көпшілігі АҚШ университеттерінен шыққан түлектердің еңбегінің нәтижесі.

Қазақстан үшін осы елдердің тәжірибесінен алынатын сабақтар көп. Алайда оларды тікелей көшіру емес, ұлттық менталитетке сай бейімдеп қолдану маңызды.

5. Білім беруді дамытудағы құқықтық негіздер

Қазақстан Республикасында білім беру саласы құқықтық тұрғыдан жақсы реттелген.

Конституциялық негіз. 1995 жылғы Қазақстан Республикасының Конституциясында (30-бап) әрбір азаматтың мемлекеттік оқу орындарында тегін орта білім алуына кепілдік берілген. Сонымен қатар мемлекет азаматтарға конкурстық негізде тегін жоғары білім алу мүмкіндігін де ұсынады. Бұл – білім алуға деген негізгі құқықтық кепілдік.

«Білім туралы» заңы. Бұл заңда білім беру жүйесінің құрылымы, мазмұны, басқару тетіктері, білім сапасын бағалау әдістері нақты көрсетілген. Заңға сәйкес, білім беру саласы үздіксіз дамып отыруы тиіс, әрі ол халықаралық стандарттарға сай болуы қажет.

Халықаралық құжаттар. Қазақстан БҰҰ-ның *Адам құқықтары жөніндегі жалпыға ортақ декларациясына, Бала құқықтары туралы*

конвенциясына қосылған. Бұл құжаттарда әрбір адамның білім алуға құқығы бар екендігі және мемлекеттердің оны қамтамасыз ету міндеті айқындалған.

Мемлекеттік бағдарламалар. «Білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы», «Цифрлық Қазақстан» жобасы – сапалы білім берудің құқықтық негізін нығайтатын құжаттар.

Осы құқықтық негіздер білім сапасын арттыруға бағытталған реформалардың заңды тірегі болып табылады.

6. Адвокаттық құқық пен білім сапасының байланысы

Адвокаттық қызмет – заң саласындағы ең жауапты және беделді мамандықтардың бірі. Ол азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауға, әділеттілікті қамтамасыз етуге бағытталған. Мұндай қызметті атқару үшін терең теориялық білім мен мықты практикалық тәжірибе қажет.

Сапалы білімнің маңызы:

1. Құқықтық сауаттылық. Жоғары білімді, сапалы дайындықтан өткен заңгер ғана заңды дұрыс қолдана алады.

2. Кәсіби этика. Адвокаттың кәсіби әдебі мен мәдениеті білім беру барысында қалыптасады.

3. Әділеттілікке ықпал. Білікті адвокат – әділ сот процесінің кепілі.

4. Халық сенімі. Сапалы білім алған адвокаттар қоғамның құқықтық мәдениетін арттырады, халықтың әділет жүйесіне деген сенімін күшейтеді.

Мысал: Егер заң факультеттерінде білім сапасы төмен болса, біліксіз мамандар көбейеді. Бұл сот істерінің әділдігіне, азаматтардың құқықтарын қорғауға кері әсер етеді. Сондықтан адвокаттық құқық тікелей сапалы заң білімін талап етеді.

Осы тұрғыдан алғанда, сапалы білім беру тек жалпы қоғам үшін ғана емес, құқықтық мемлекет құру үшін де стратегиялық маңызға ие.

Қорытынды

Қорыта келгенде, сапалы білім беру – Қазақстанның тұрақты дамуының негізгі кепілі. Ол экономиканы нығайтады, ғылымды дамытады, құқықтық мәдениетті қалыптастырады. Әлемдік тәжірибелер көрсеткендей, дамыған елдердің барлығы ең алдымен білім жүйесін жетілдіруге баса назар аударады.

Қазақстан да осы бағытта ауқымды қадамдар жасап келеді: жаңа бағдарламалар, заңнамалық негіздер, инновациялық жобалар іске асырылуда. Дегенмен, ауыл мен қала мектептері арасындағы алшақтық, кадр тапшылығы, материалдық-техникалық базаның жетіспеушілігі сияқты мәселелер әлі де бар.

Сапалы білім беру – тек мемлекет міндеті ғана емес, әрбір азаматтың ортақ жауапкершілігі. Өйткені білімді ұрпақ – жарқын болашақтың кепілі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы.

2. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.
3. Қазақстан Республикасының 2016–2019 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы.
4. UNESCO. Education for Sustainable Development.
5. Финляндия, Корея, Жапония білім беру жүйесі жөніндегі ғылыми мақалалар.

Нысанбаева Амина, Бөрібай Мөлдiр, Русланов Даулетхан.

КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Нысанбаева Амина, Бөрібай Мөлдiр, Русланов Даулетхан.

Научный руководитель: Атаханова Г. М.

В данной статье рассматриваются роль и значение качественного образования в современном обществе. Образование является основой развития страны и залогом будущего нации. Через систему качественного образования возможно формирование творческих, конкурентоспособных и профессионально подготовленных специалистов. Также анализируются основные направления и методы повышения качества образования, а также влияние инноваций и международного опыта (Финляндии, Кореи, Японии) на развитие образовательной системы Казахстана.

Ключевые слова: качественное образование, система образования, право, Конституция, непрерывное образование, инновации, квалификация учителя, международный опыт, Финляндия, Корея, Япония, правовые основы, образовательная политика.

QUALITY EDUCATION

Nysanbayeva Amina, Boribai Moldir, Ruslanov Dauletkhan

Scientific supervisor: Professor G. Atakhanova

This article explores the role and importance of quality education in modern society. Education is the foundation of a nation's development and the key to its future. A well-structured quality education system enables the training of creative, competitive, and professionally skilled specialists. The article also analyzes the main directions and methods for improving educational quality, as well as the impact of innovations

and international experience (from Finland, Korea, and Japan) on the development of Kazakhstan's educational system.

Keywords: quality education, education system, law, Constitution, lifelong learning, innovation, teacher qualification, international experience, Finland, Korea, Japan, legal foundations, education policy.

REFERENCES

1. Constitution of the Republic of Kazakhstan.
2. Law of the Republic of Kazakhstan "On Education."
3. State Program for the Development of Education in the Republic of Kazakhstan for 2016–2019.
4. UNESCO. *Education for Sustainable Development*.
5. *Scientific articles on the education systems of Finland, Korea, and Japan.*